

Uchwała z dnia 7 września 1995 r
I PZP 18/95

Przewodniczący SSN: Józef Iwulski, Sędziowie SN: Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca), Walerian Sanetra,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Stefana Trautsołta, w sprawie z powództwa Edwarda K., Teresy S., Emilii M., Marty S., Scholastyki B., Małgorzaty J. przeciwko Poligraficznej Spółdzielni Pracy "N." w G. o udziały w nadwyżce bilansowej po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 7 września 1995 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni postanowieniem z dnia 23 maja 1995 r. [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 k.p.c.

Czy realizacja udziału członka spółdzielni pracy w części nadwyżki bilansowej przeznaczonej do podziału między członków w postaci:

- udziału w zysku
- oprocentowania udziałów
- dopisów do udziałów

rządzi się tą samą zasadą, tj. uzależnieniem od wkładu pracy czyli przysługuje proporcjonalnie do okresu pracy w danym roku obrachunkowym ?

p o d j ą ł następującą uchwałę:

Członek spółdzielni pracy miał prawo do udziału w części nadwyżki bilansowej przeznaczonej do podziału między członków spółdzielni w postaci udziału w zysku, oprocentowania udziałów i dopisów do udziałów odpowiednio do wkładu pracy (art. 183 § 1 Prawa spółdzielczego w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zmianie ustawy - Prawo spółdzielcze oraz o zmianie niektórych ustaw, Dz. U. Nr 90, poz. 419).

U z a s a d n i e

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało w następujących okolicznościach.

Powodowie dochodzili od pozwanej Spółdzielni Pracy nie wypłaconych im części udziału w nadwyżce bilansowej w postaci oprocentowania udziału i dopisu do udziału za cały rok obrachunkowy w latach, w których ustało ich członkostwo w pozwanej Spółdzielni (1990-1992).

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Gdyni częściowo uwzględnił żądania powodów. Sąd ten ustalił, że w uchwałach Zebrań Przedstawicieli Członków Spółdzielni dotyczących podziału części nadwyżki bilansowej przeznaczonej do podziału między członków zawierano postanowienia, według których w podziale uczestniczą tylko członkowie pozostający w zatrudnieniu na koniec roku obrachunkowego. Sąd I instancji stwierdził nieważność tych postanowień jako sprzecznych z przepisem art. 183 Prawa

spółdzielczego, według którego członek spółdzielni ma prawo do udziału w części nadwyżki bilansowej przeznaczonej do podziału odpowiednio do wkładu pracy. Sąd zasądził na rzecz powodów takie kwoty, jakby pracowali oni cały rok obrachunkowy, mimo że ich praca i członkostwo zakończyło się w trakcie roku.

Rozpoznając rewizję strony pozwanej Sąd Wojewódzki w Gdańsku-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z siedzibą w Gdyni wskazał, że stosownie do art. 75 Prawa spółdzielczego prawidłowy zysk spółdzielni, po pomniejszeniu o należny podatek dochodowy oraz po uwzględnieniu jej udziału w wyniku finansowym innych organizacji, stanowi nadwyżkę bilansową. Według art. 76 § 1 Prawa spółdzielczego nadwyżka ta podlega podziałowi na podstawie uchwały walnego zgromadzenia. Część nadwyżki bilansowej pozostałą po dokonaniu wpłat, o których mowa w art. 76 Prawa spółdzielczego, przeznaczana jest na cele określone w uchwale walnego zgromadzenia, m.in. do podziału między członków (art. 77 § 1 Prawa spółdzielczego). Stosownie do art. 77 § 2 tego Prawa istnieje możliwość podziału części nadwyżki bilansowej między członków w postaci oprocentowania udziałów. Natomiast z przepisu art. 183 Prawa spółdzielczego wynika, że udział w części nadwyżki bilansowej przeznaczonej do podziału między członków jest odpowiedni do wkładu pracy. Statut pozwanej Spółdzielni i jej regulamin w sprawie zasad podziału i wypłaty z czystej nadwyżki uzależniały od wkładu pracy tylko udział w czystej nadwyżce przeznaczonej do podziału między członków. Nie przewidziano tego uwarunkowania w odniesieniu do oprocentowania udziałów i dopisów do udziałów.

Sąd Wojewódzki skłania się do poglądu, że ponieważ wszystkie trzy postacie podziału nadwyżki bilansowej pochodzą z czystego zysku spółdzielni, to stanowią one część nadwyżki bilansowej w rozumieniu art. 183 Prawa spółdzielczego i powinny być dzielone odpowiednio do wkładu pracy. Członek lub były członek spółdzielni ma zatem prawo do udziału w zysku za okres, w którym łączył go ze spółdzielnią spółdzielczy stosunek pracy. Zdaniem Sądu Wojewódzkiego możliwe jest jednak przyjęcie poglądu, że oprocentowanie udziałów i dopisy do udziałów nie są drugim elementem wynagrodzenia za pracę, o którym mowa w art. 183 Prawa spółdzielczego. Za tą możliwością przemawia treść regulaminu podziału i wypłaty z czystej nadwyżki, według którego część nadwyżki przeznaczona na oprocentowanie udziałów i dopisy do udziałów nie stanowi składnika wynagrodzenia za pracę. Za tą interpretacją może przemawiać także sformułowanie zawarte w art. 183 Prawa spółdzielczego "część nadwyżki bilansowej przeznaczonej do podziału między członków".

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 183 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. Nr 30 poz. 210 ze zm.) - do czasu jego zmiany przez art. 1 pkt 105 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zmianie ustawy Prawo spółdzielcze oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 90, poz. 419) - stanowił, że za pracę w spółdzielni członek spółdzielni otrzymuje wynagrodzenie, na które składa się wynagrodzenie bieżące i odpowiedni do wkładu pracy udział w części nadwyżki bilansowej przeznaczonej do podziału między członków.

Sąd Najwyższy podziela sugestie Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku, że wszystkie sposoby podziału części nadwyżki bilansowej przeznaczonej do podziału między

członków, które zostały wymienione w pytaniu prawnym, stanowią wynagrodzenie za pracę i dlatego powinny uwzględniać wkład pracy poszczególnych członków w wytworzeniu zysku spółdzielni. Przepis art. 183 § 1 Prawa spółdzielczego nie wyłączył bowiem spod swego działania tej części omawianej nadwyżki, która na podstawie art. 77 § 2 tego Prawa dzielona jest w postaci oprocentowania udziałów. Utrzymując także wobec spółdzielni pracy możliwość podziału nadwyżki bilansowej w formie oprocentowania udziałów ustawodawca dopuszczał tę formę jako podział nadwyżki według wkładu pracy w rozumieniu przepisu art. 183 § 1 Prawa spółdzielczego.

Obowiązujące w pozwanej Spółdzielni przepisy wewnętrzne przewidywały podział czystej nadwyżki bilansowej przeznaczonej do podziału przy pomocy dwóch zasadniczych sposobów, opartych na dwóch różnych podstawach obliczania. Pierwszy z nich, nazwany udziałem w zysku, polegał na przemnożeniu rocznego wynagrodzenia bieżącego poszczególnych członków przez ustalony uchwałą właściwego organu Spółdzielni wskaźnik procentowy. Drugi sposób polegał na obliczeniu udziału w nadwyżce bilansowej jako pochodnej od wysokości udziałów poszczególnych członków spółdzielni. W tym zakresie podejmowane uchwały oddzielnie określały wskaźniki procentowe wzrostu udziałów z tytułu ich oprocentowania i z tytułu tzw. dopisów do udziałów.

W odniesieniu do pierwszego z tych kryteriów podziału nadwyżki bilansowej, tj. sumy wynagrodzeń bieżących uzyskanych w ciągu roku obrachunkowego należy zauważyć, że automatycznie - choć w przybliżony sposób - określa ono wkład pracy w wypracowanie omawianej nadwyżki. Drugie kryterium podziału, tj. wysokość udziałów członków spółdzielni, jest w rzeczywistości odległe od przewidzianego w art. 183 § 1 Prawa spółdzielczego podziału nadwyżki bilansowej według wkładu pracy. Jeżeli jednak - jak wyżej wskazano - zostało ono dopuszczone do stosowania także w spółdzielniach pracy, gdzie podział nadwyżki bilansowej powinien uwzględniać wkład pracy ich członków, to stosowanie tego kryterium powinno uwzględniać unormowanie z art. 183 § 1 Prawa spółdzielczego. Prowadzi to do wniosku, że w razie nieprzepracowania przez członka spółdzielni pracy całego roku obrachunkowego, jego partycypacja w nadwyżce bilansowej, ustalona na podstawie wysokości udziału, powinna być proporcjonalna do okresu pracy w tym roku.

Z powyższych względów orzeczono jak w sentencji.

=====